

spozabil, mu kroglo v serce poslati.“ Tu je vsa misel malega stavka čisto nemška. Dobro vem, da bi te kmet tako govorečega debelo pogledal, ker bi ne vedil, kaj praviš. Imelo bi se reči: „Skoraj bi se bil toliko spozabil, da bi ga bil kmalo v serce vstrelil.“ Dalje: „Olgo vedno veselo viditi, tudi Vazil serčnejši postane“; namesti: „tudi Vazil je bil serčnejši, ker je Olgo vidil vedno veselo.“ Tukaj bi še Nemeč ne djal: „Die Olga immer froh zu sehen, wurde auch Wasil herzhafter.“ Še več tacega se je prikralo v naše pisanje, kar pa vse vkup nič ne velja, na pr. „sestro viditi, skočim z voza“; ali: „to novico slišati, ostermim.“ To so skerčeni stavki nedoločivni (infinitivsätze), ki jih prosti človek ne govori, in razun nas tudi ne piše nobeno drugo narečje. Še en izgled: „Ga utolažit poiščejo kake sladkarije.“ Imelo bi se reči: „da bi ga utolažili, poiščejo kakih sladkarij“; ali pa: „da ga utolažijo i. t. d.“

Beli Krajnci stavijo po serbski navadi namesti pogojnega naklona v preteklem času, pogojivnik sedanjega, na pr. „Da grem jaz v mesto, gotovo bi me ne bilo več nazaj“; namesti: „ako bi bil šel jaz i. t. d.“ To je posneme vredno, ker je kratko, lepo in domače; s tim se mnogokrat ognemo brezištevilnih oblik: bi bil i. t. d.; ali kaj, ker naši pisatelji svojeglavno zamečejo vse, kar niso slišali v svoji vasi, ali pa še celó v svoji koči. Le nemškovanja se v slast poprijemljejo, naj ga slišijo ali beró!

4. Ne smemo tacihi stavkov devati v terpivni naklon (leideform), v katerih stoji potem imenovavnik v rodivniku s predlogom „od.“ Nihče ne pravi: „Bežim, ker sem bil od očeta tepen; ampak: „bežim, ker so me oče tepli.“ Ako bi te kdo vprašal: zakaj bežiš? in ti bi mu odgovoril: „ker sem bil tepen“; vendar ne bo uni dalje vprašal te: od koga si bil tepen? ampak djal bo: „kdo te je tepel?“ Stari Slovenci so devali take stavke lahko v terpivni naklon, ker so imeli storivnik brezi predloga, na pr. „Travička, stupana cuzim kopytem.“ „V'zveden byst' Jisus duhm v' pustinijú.“ „V'sja mnje predana sūt' o'cem moim.“ Ako je v delavnem stavku imenovavnik živa oseba, Slovenec ne jemlje nikoli terpivnega naklona; kader je pa imenovavnik reč, potem ga lahko denemo v storivnik s predlogom „s“, in tako naredimo terpivni naklon. Prešerin pravi: „poroseno od ljubezni čiste.“ To je gotovo neslovenski; ali dobro bi bilo: „porošeno s čisto ljubeznijo.“

Vem, da se bere tudi v starem: „Iskusit se ot dijava“ (um vom teufel versucht zu werden), in več tacega; ali to je zasejano iz gerškega. Rusi pri takej priložnosti rabijo sami storivnik, tako sploh tudi Čehi; Poljci, bolj poptujčeni, devajo časi, posebno pri živih osebah, rodivnik s predlogom: „przez.“ Pa ne spominjam se, da bi bil kaj tacega bral v serbskih narodnih pismih, razun dveh namer: „To ni magla od Boga poslana;“ in pa: „Nije rodjena od oca i majke.“ Ali ta dva oba izgleda sladita po cerkveni slovensčini, ako ne rečem, da v zadnjem predlog: „od“ bolj znači mér*), od kod je rojena. Prosti Serb govori po duhu našega jezika le vedno raje v delavnem naklonu; se vé da se učeni poprijemljejo terpivnega, obračaje se po ptujcih. Vedno bi se moralo našim južnim bratom na uho trobiti: Pustite ptuje blago; učite se jezika iz svojih neprecenljivih pesmi; iz njih zajemajte; berite jih noč in dan, da jih boste umeli! Naj imajo vaši poetje krasne pesmi, zložene po duhu izobražene Evrope, ktera njih je vredna jermenje odvezati Kraljevičevim? Žalost in nevolja obhaja človeka, ako bere serbskih in ilirskih pisa-

teljev poezije, ki so jih skušali peti po narodovem duhu. Kako omledno je večidel vse! Zakaj? Zato ker so ptujih misli tako polni, da ni več prostora za domače.

(Dalje sledi)

Národne stvari.

Pirni običaji ali ženitvanske navade v horvaškem primorji okrog Bakra.

Po Susaniću od Kobeta.

Dôba pirovanja (ženitovanja) se ravna po raznih okolnostih; starosti dôbe pa, v kateri se ženi, povedati nemorem, akoravno je gotovo, da se pred 16. letom jako redkokrat, da ne rečem nikoli, navadno pa in brez razlike spola se ženi od 20. do 26. leta s tem razločkom: ako je sin jedinec svojih ostarelih in oslabelih porodnikov, se raneje, ako pa ima sester, se še le po njih udaji ženi, vodeč so-prugo kov zameno udanih sester na dom k svojim roditeljem. Ako ti vidijo, da sta mlada pridna, skerbna in spretna za gospodarstvo, jima predajo ključe in hišno vlado. Ako se pa v kateri hiši nahaja več bratov, se gledajo starji bratje poženiti na blago*), ali ako te sreče ne morejo steći (doseči), vsaki za-se mora delati hišo, kjer se bo nastanil s svojo družino, kajti je stan patriarhaljski že popolnoma izkorepljen (izkorenjen), namesto njega pa je obveljal ljudski pregovor: „pervo je treba štalico, potle kravico.“ Očinska ali starinska hiša po navadi spada na najmlajega sina.

Ozir zarokov, v katerih dva zaročena na veri stojita, se nič gotovega reči ne more, pokedob se eni valje za zaroki ženijo, kjer se temu nasproti drugi po tri po štiri leta motajo, in v tem času eden drugega obiskujeta in ob nekterih dobah leta darujeta: kakor na badnjak (dan pred božičem) vsaki ljubi dobiva od svoje ljube kolač, o veliki noči pa pogačo; nasproti dobiva ona od njega ob novem letu dobro roko (nekaj penez). Nekteri zaročenci prinesejo svoji dragi prvi dan maja lepo zeleno vejo kakoršnega si bodi hrasta, ter ji jo nastave pred vrata, ktero ona s svilnimi verpcami (pangeljci), z vsakojakim (mnogoverstnim) cvetjem, jabelki i. t. d. okinči, ter s tim pokaže, da ji je mil oni dar in da ga cení.

Dekle si izbirajoči mladeneč gleda na lepoto, dobroto, ljubeznjivost in delavnost, največ pa na poštenje, o čim se sin s roditelji posvetuje in dogovarja. Kadar so o tem že enih misel, grejo snubit, in ako jim se obeča, se valje za kateri dan zaroki narekó.

Na dan zarokov dajo dekliči starši po svojem premoženju primerno večerjo, na katero se pozove nekoliko rodbine od obéh strani. Pri večerji se dajejo darovi v zalogo vere in ljubezni, in sastojijo v dveh, treh svilenih robcih in šest do dvanajst zlatih perstanih, od katerih se konči eden vsako nedeljo in praznik mora devati na perst, ako nečejo, da se preterga zaročna vez, kajti bi drugači znamenovalo, da se nemara za onega, čigar so perstani, ter da ga je pustila; ako se pa kaj takega dogodi, mu vse stroške poverniti mora; nasproti pa, ako on njo popustí, zgubi vse dare, in stroške, ki jih je uzročil, ji plačati mora.

Potem, ko je že darove prejela, mu seže v roko in od nazočih eden poliva njune sklenjene roke z vinom. Rokovanje z polivanjem vina poterjeno se tako cení in poštuje, da se brez velikega greha prelomiti ne dá, ali bodoč, da se to vendar večkrat spéti, zatorej se polivanje danes red-

*) MÉR i. žensk. sp. die richtung. V Laščah pravijo: v katero mér je tekel? Méroma je beiläufig, ako je govorjenje od velikosti in prostora, na pr. „kolika meroma je palica? Kako meroma bučele sedé?“ Pis.

*) Po neki stari vinodolski postavi in navadi se ne delijo sestre z brati, van ako je kaj maternega premoženja; zato navadno nobena ne prinese nič drugega možu kakor škrinjo. One pa, ki nimajo bratov, se zovejo blagarice, ker jim vse premoženje po starših dopada, od tod „ženiti se na blago“, to je, iti za zeta. Pis.

keje godí. V nekterih mestih gré nevesta prvo nedeljo v zarokih s panado (to je, nekaj kruha prinese v ženino hišo, od tod talijansko ime).

(Konec sledí.)

Potovanje po zahodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

III.

Tretje jutro ob šestih dospemo do nosa „Linguetta.“ Bregovi albanijski so tod visoko gorati, sila kamniti in goli. Na hribih je bilo še mnogo snega. Proti deveti uri nas prinese jaderni parobrod vstric otoka „Fanó“, in precej potem vstric krasnega Karfa (Corcyra, Corfú), in sedaj je bilo potovanje res jako veselo. Morje je bilo popolnoma tiho in mirno, svetlo in gladko ko sercalo, vreme pa jasno in toplo. Rokav, po katerem smo jaderno naprej dervili, ni širok in lahko smo ogledovali z golimi očmi na levi primorje albanijsko, na desni pa krasni otok Karf. Na sredi se rokav nekoliko razširja, in tu molí na samotni skali, ki ji „Tegnoda“ pravijo, morski svetilnik iz vode. Skala je komaj tolika, da je bilo moč, svetilnik in pa hram za čuvaje na nji sozidati. Pač revno žalostno stanovanje, zlasti pozimi, ko včasih hud vihar dolgo razsaja! — Proti enajsti uri dospemo v luko pred mesto Karf, in kakor hitro se siloviti parobrod ustavi in mornarji mačke pomečejo, hitimo vsi popotniki v mesto.

Sedaj smo bili v glavnem mestu zedinjene joniške države, ki ji tudi ljudovlada sedmerih joniških otokov pravijo. Na zahodni strani dežele gerčke je namreč sedem krasnih otokov, ki so bili že v starodavnih časih obilno naljudeni. Ob času najvišje blaženosti in slave gerške so bili ti otoki samostalne države — potem pa se je njih osoda pogostoma spreminjala. Že Aleksander Véliki si jih je podvergel, toda ne za dolgo. Ker je pa gerška svobodnost že umerala, jo mogočni in zviti Rimljani kmali popolnoma zatarejo in dobé z Grecijo tudi sedmero joniških otokov v roke. — Po razdelitvi cesarstva v izhodno in zahodno so spadali otoki pod uno. Ker so jih pa cari bizantinski zane-marjali, se polasté v trinajstem stoletji kralji napolitanski Karfa. Pa že leta 1386 se podverže lepi Karf prostovoljno Benečanom, takrat mogočnim gospodarjem sredzemeljskega morja. Kmalí se jim vdajo zaporedoma tudi ostali joniški otoki. Gledé Karfa se pogodé Benečani z vlado napolitansko in ji plačajo njene pravice do krasnega otoka z dnaróm. Novi gospodarji lepih otokov, ki so bili prebrisani, zviti politikarji, ne spremené ne cerkvenih ne deželnih razmér, in posamesni otoki se vladajo po svoje. Benečani pošiljajo tje le višje oskerbnike kot poglavarje nižjih domačih gosposk; tako si ohranijo omenjene otoke, zabran jadranskega morja, do lastnega pada v letu 1797. V tem letu pa vzamejo Benetke Francozi pod Bonapartom in zatarejo slavno staro plemovlado benečansko, ki je že davno hirala in unerala. Z drugimi okrajnami pridejo sedaj tudi joniški otoki pod francozko oblast; pa že leta 1799 se jih polasté Rusi in Turki, in Pavel I. car ruski jih zedini leta 1800 v eno samo državo z imenom „ljudovlade zedinjenih sedmerih otokov“, ter izročí vlado deželnim pervakom pod varstvom turškim. Pa zastran mnogih strank je bilo spervega ruskih vojakov treba, da se je ohranil notranji mir in pokoj. Leta 1803 si omisli ljudovlada novo ustavo, in ruski car jo poterdi; pa že leta 1807 se polasté teh otokov spet Francozi, pa jih ne morejo ohraniti razun Karfa. Leta 1815 pa storé vlada ruska, angležka in avstrijska neko pogodbo, po kateri pride sedmero joniških otokov kot samostalna država pod edino angležko varstvo. Tako je bila osoda otokov joniških menda za dolgo časa

razsojena, zakaj Angleži jih ne bodo tako hitro iz rok pustili. Ljudovlada sedmerih otokov šteje blizo 280,000 stanovavcov, ki so večidel gerške razkoljniške vere. Kato-ličanov je le malo. Cela država ima kaj milo in ugodno podnebje, in prideluje mnogo žlahnega sadja, vina, olja, laške volne in solí — žita pa veliko premalo, ker so zali otoki večidel gorati. Ko je pri nas še terda huda zima, je tu že vse v najlepši rasti.

Pa predelec sem menda že zašel — poverniva se tedaj v Karf. Mesto — čez 540 mornarskih milj od Tersta — stoji prav prijetno med dvema terdnjavama, katerih ena je visoka živa stena. Luko ali brodstaje pa varuje še druga dobro utaborjena skala, ki pred mestom izsred morja sterlí, in ki ji „Scoglio Vido“ pravijo. V mestu ni viditi nič posebno zanimivega razun krasnega spominika iz belega marmorja, ki spominja na grofa Schulenburgskega, kateri je leta 1716 mesto Turkom junaško ubranil — in pa lepe bronaste podobe nekega višjega poglavarja angležkega z imenom Douglas, ki je Karfčanom vodovod napravil. Mesto s cerkvo sv. Spiridiona smo kmali ogledali, in ker nam je še časa dovolj ostajalo, najmemo kočije ter se peljemo ogledavat bližnjo mestno okolico, polno prelepega pomorančnega, lemoninega, oljkinega in mnogoverstnega družega drevja, in pa lepo poletno stanovišče začasnega poglavarja ljudovlade. Nato se vernemo na parobrod, ki proti večeru ob šestih iz luke naprej odrine.

IV.

Ob osmih zvečer dospemo vstric otokov Paksó in Antipaksó, ki se pa v številu sedmerih le za enega štejeta, zakaj otoki zedinjene ljudovlade joniške so od severja proti jugu naslednji: Karf, Paksó, Antipaksó, sv. Maura, Itaka, Kefalonija, Zante in Cerigo. — Tudi od Karfa doli se vidi na levi še zmíraj primorje albanijsko, ki se mi je tod bolj obdelano in naljudeno zdelo, kakor proti severju. Južni konec Albanije je sloveči nos „Actium“, pri katerem je nekđaj morska bitva serdito protivnost med zvitim Oktavianom Avgustom in lahkomi-selnim Antonijem, ob enem pa tudi osodo rimske države razsodila. Na kako tanki nitki visi večkrat osoda držav in národov! — Lepa Kleopatra pobegne s svojimi iz bitve — lahkomi-selni sladni Antoni hiti za-njo — in žertova v enem hipu vso svojo mogočnost in oblast in življenje svoje! — Tu se začénja dolgi in široki zaliv artaški, ki so ga v starodavnih časih zaliv ambraciški imenovali. Na severni strani zaliva je Preveza, konec zaliva pa Arta — mestici, ktere štejete po 5—7000 duš, ki ju brodníštvo, ribštvo in oljoreja redí.

V kratkem pridervi jaderni parobrod do otoka z imenom sv. Maura, nekđaj pa Leukadia, ki ga na levi pustimo. Vés zahodni breg otoka je živa sterma stena, ki po Safinem (Sappho) skoku sloví že tisuč in tisuč let. Starodavni Gerki so imeli namreč vražo, da skok z levkadiške stene mlade ljudi ozdravlja nesrečne ljubezni. Mlada imenitna, pa nesrečna pesnica Safo (Sappho), ko jo je bil po pustil nje ljubi, poskusi v svoji tugi nevarni lek, ter skoči nekje proti južnemu koncu otoka s sterme stene v globoko morje, pa — je ni več iz njega. — Nekí tovarš me živo poprašuje, kje ravno da je skočila. „Tam-le — mu urno pravim — tam-le ravno nasproti. Kaj ne vidite — saj visí še na steni kos interfata, ki ji ga je odtergal ojster zob skale pri skoku.“ — Urni ta odgovor ogreje vse družtvo, da si precej dolgo z veselimi burki kratimo čas.

Pod sv. Mauro pridemo v ozek rokav med otokoma Itako na levi in Kefalonijo na desni. Itaka, nekdanje Odisejevo kraljestvo, ki so mu Homerove pesme neumerljivi spominik, je veliko manjša od Kefalonije in vsa gorata. O koliko radostnih čutljejev obuduje ta mali otočec! Človek se vés pozabi in utopí v mikavno basnoslovje in v zgodovino nekdanjih junaških Gerkov. Meni je bilo kakor

„tiče, še skorej preveč iskreni; zakaj ko sem memo gredeč „podobe bogov vaših ogledoval, sem našel tudi altar, na katerem je napis: Neznane mu Bogu. Kar tedaj nevedši „častite, vam jez oznanujem. Bog, ki je vstvaril svet in „vse kar je na njem; — On, ker je gospod nebes in zemlje, „ne stanuje v tempeljnih z rokami storjenih. Tudi se mu „ne streže s človeškimi rokami, kakor da bi česa potreboval, ker on daja vsem življenje in dihanje in vse; in je „storil, da iz enega vès človeški rod po vsi zemlji stanuje, „in je njih stanovanju odmiril čase in meje, da iščejo „Boga, če bi ga kje otipali ali našli, čeravno ni deleč od „vsakega nas; zakaj v Njem živimo, v Njem se gibljemo „in smo, kakor so djali tudi nekteri pesnikov vaših. Rod „njegov smo namreč. Ker smo tedej rod Božji, ne smemo „misliti, da bitje Božje je podobno zlatu ali srebru ali „kamnu, ki se upodoblja po umetnosti in misli človeški. — „In Bog je sicer čase te nevednosti pregledal; sedaj pa „oznanuje ljudem, da naj vsi povsod pokoro delajo, ker je „določil dan, o katerem bo sodil svet po pravici po možu, „ki ga je v to določil, in v tem je dal spričo vsem ljudem, „ker ga je obudil od mertvih.“ — Tako je učil sveti Pavel Atenčane v Areopagu spoznati Boga Očeta, stvarnika nebes in zemlje, in edinorojenega Boga Sina, Gospoda našega, ki bo sodil po pravici o določenem dnevu vès rod človeški — in ga niso obsodili, ampak nekteri so se posmehovali, nekteri pa so djali: „O tem te bomo še enkrat slišali.“ — To sodnišče viditi me je jako jako mikalo, pa ni bilo mogoče.

V tem derví „Vorwärts“ jaderno naprej, in še prej ko se začne mračiti, smo med otoki Delos in Mikone na desni, in Tino ali Tenos na levi.

(Dalje sledí.)

Zgodovinske drobtinice.

O početku Kostromanoviča, terdnjave v Slavonii.

Národna pripoved.

V krasni posavski ravnini na Viru je stala še pred postankom Kostromanoviča prijetna pastirska kočica, v kateri so bivali štiri osebe, mož in žena s svojima otrokama, dečkom in deklico. Ubogi starši bili so delavci in pastirji; oče pa še zraven ribič in lovec, mati pridna predica in marljiva gospodinja. Mnogo sta si prizadjala, marsikaj odtergala in dostikrat obrisala kervavi znoj z upadenih lic, preden sta jih zredila in spravila k delu, sina h konju in orožju, hčer pa k preslici in šivanki.

Pridno začneta staršem pomagati in njim olajševati delo.

Oče umre. Zdaj je mogel prevzeti sin mesto očetovo, in njegova sestra, ravno v cvetečih letih svoje starosti je morala namesto njega goniti živino na pašo, loviti ž njim vred ribe po Viru in Savi, kopati, kositi in razne druge dela opravljati.

Nekega jutra zopet žene goveda in ovce na pašo: ko se napasejo, in se, ker so topli žarki solnca silno pripekali, prežvekljaje v hladno senco uležajo, se vsede tudi ona pod košato lipo in jame prestí kodeljo, ktero je seboj prinesla. Da ji pa čas nagleje mine, začne popevati mično pesem pastirsko, ktero so jo mati še kot majhno deklico naučili; tako mično in budljivo je prepevala, da se je zdelo, kot bi ji slavci iz bližnje dobrave odpevali.

Ravno ta dan se zgodi, da je neki gospodič, sin bogatega plemiča, v tem kraju lovil. Ko začuje miljene glase pevajoče deklice, hití proti onemu kraju, od ktereга so glasi odmevali. Pridši k mestu, zapazi prosto deklico v belo oblečeno z lepim vencem na glavi, spletenim iz krasnih poljskih cvetic. Ko ona gospoda zagleda, ki se ji bliža, ustane hipoma; približavši se k nji, dolgo z začudenjem stojí pred njo in zdi se mu, ko bi gledal vilo dobravsko. Na pozdrav mu ona prijazno odgovorí in rudečica jo polije

po vsem obrazu, da si ni upala povzdigniti očí, marveč je gledala v travo in začela zopet prestí.

Mladi plemič dolgo stojí, kot da bi bil okamnel in k tlam prirastel. Sam ne vé zakaj stojí, molčí in li dalje ne loví? Nemirne misli mu blodijo po glavi. Po dolgem molčanji vendar slednjič spregovorí: „Zašel sem v ti dobravi in zló sem se utrudil; bi mi li hotla ti pokazati pot do kake kočice, kjer bi se mogel nekoliko oddahniti in odpočiti?“ „Iz serca rada“ — mu ponižno odgovorí; „saj je tudi ne dalječ od tod stanovanje mojih staršev, in ne dvomim, da Vam bodo mati moja radi postregli, ker do zdaj še nobeden ni bil spoden s praga hišice naše.“

S temi besedami pelje deklica plemiča po znani stezi proti domu. Gredé jo izpraša vse, kar zvediti od nje in njenih staršev mu je bilo skerb. Pa njegovo serce ni bilo mirno in pokojno, dokler ji ne naznani, da si jo je zvolil za nevesto. Deklica plaha omolkne; mislila je, da ta mladi gospod govori le norčevaje, ker se ni mogla nadjati, da bi on, bogati plemič, ki ima na zbiranje bogatih in gosposkih, uzel njo siroto in ubogo dekle za ženo.

Mati mlade Savice (Sabine) — tako je bilo deklici ime — sprejme gostoljubno mladega gospoda in ga kar more s sirom, mlekom, medom in kozarcom merzle vode postreže.

Kmali začne siliti in nadlegovati mater, naj mu udá svojo hčerko Savico; ona pa se izgovarja, ga spomni velike različnosti njegovega in njenega stanú, in mu pové, da hčere svoje ni izredila za gospodstvo.

Na prvi mahljej ne pade hrast, v prvem nategljeji ne napolni se steklenica, tako tudi tabart plemič ni nič opravil, marveč se je mogel z žalostnim sercom proti domu napotiti. Čez nekoliko dni zopet pride in ponavlja poprejšno prošnjo. Zopet nič ne opravi, ker Savica se ni dala omečiti, da bi zapustila mater in dom svoj.

Kdor iše, najde; kdor prosi, dobí in kdor terka, se mu odprè. Tudi pregovorí plemič očeta, da mu dovoli zidati v onem kraju grajščino; starko pa omečí, da mu udá edino hčer Savico.

Tako je mladi plemič po imenu Kostromanovič na malem polotoku Virskem sozidal grad, iz ktereга je polagoma terdnjava se naredila, v katerem je prebival srečni plemič s svojo ženko, bivšo pasterico, in v katerem je tudi že star, s celo svojo družino kri prelil, borivši se z ukretnim sovražnikom za dom in slobodo svojega naroda.

Razpadla je stara sila orožja in vse, kar povzdiguje smertonosno orožje, ležalo bo kdaj v razvalinah. Mi pa, gledé one ostanjke starinske sklenimo, da nam biti hoče ono um, kar so bili našim prededom okovi, da zapustimo večji spominke dušne izobraženosti, ki bodo terpeli na veke, in se razširili od unukov do unukov.

Po ilirskem Gr. Krek.

Národne stvari.

Pirni običaji ali ženitvanske navade v horvaškem primorju okrog Bakra.

Po Susaniču od Kobeta.

(Konec.)

Pokehdob se tū sestre z brati ne delijo, zato se jim primerna oprava dati in pir veršiti mora. Kakoršen pir se prvi sestri naredi, tak se tudi ostalim napravlja. Ako bi pa porodniki zbog kakega uzroka kateri hčeri pira napraviti ne hteli, bi morali po vinodolski postavi ji ga plačati v gotovem dnarji. Kadar pir veršiti nakanijo, po trikratnem cerkvenem ozovu tri dneve pred pirom pozove vsaka stranka obilnosti prihodnega pira primerno število rodbine in prijateljev, zakaj, ko bi pozneje koga povabili, ne samo da ne bi prišel, ampak bi tudi jako bil razžaljen. Pri vabilu je treba pozornosti velike; če ktere rodovine eno koleno po-

vabijo, tudi druge rodbine v ravno istem kolenu pozvati ne pozabijo, sicer bi tudi povabljeni ne prišla.

En dan pred pirom (ženitvijo ali svatbo) na večer gré ženin vzešči sabo nekoliko mladenčev k nevesti po škrinjo, ali prej ko jo dvigne, mora nekaj dati v dar nevestnemu bratu, ki ta čas na škrinji sedi in mu od nje ključke preda. Na tisti večer, ko je veliki pir narečen, gré ženin ali njegov brat z mantinjado, to je, pridši z godci pred povabljenimi hišo, zagodejo godci, in v kratkem stopijo v hišo, kjer spet godejo nekoliko plesov in se podajo k drugemu pirniku, in tako se gré k vsaki hiši, od ktere je kdo na pir pozvan.

V jutro dan gré ženin z dvema družicama in godci po kume, in ko so svati zbrani, se ruča (kosi, zajterkva), po ručki pa se svati odpravijo k nevesti, da jo vode na poroko v cerkev. Ako je pir le kolikanj, se vije zastava (bandero) pred njimi, muzika svira, dekleta pojó, mladenči pa streljajo.

Ko se ženin s svojo družbo bliža nevestini hiši, se hišne vrata zápro. Za vratmi stoji govorčín (govornik). Ta svate, kadar poterkaajo na vrata, vpraša: Po kaj so došli, kaj li želijo? Na to mu eden od zunej v imenu vseh drugih odgovarja: Da jim je poglavitne ovce nestalo (zmanjkalo), ktera bi vse druge vodila, in brez nje vse druge nič niso; da so čuli, da se nahaja v njih čedi ena taka, zbog tega so jih prosit prišli, nebi li jim je dali?

Za tem se vrata odprejo, pa žensko po ženski ven pošiljajo z vprašanjem: ali iščejo to? ter ko že vse odlog neveste izidejo, se reče, da več ni kakor ena, ki pa je bosa in nemore iziti. Na to se prinesejo postoli (cipelje) kumoma, ki obetata, da jo hočeta obuti, deneta vsaki v svoj postol nekaj dnarjev, pa ji ju na nogi natakmeta. Po tem nevesta že ovenčana delí krončice ženinu, kumoma in deveru; v nekterih krajih daje vsakemu svatu rožo (pušelj). — Tudi na zastavo, ki jo ženinov brat nosi, nabode kolač, jaboko ali narančo in rožo, po tem se pomešajo pirniki ene in druge stranke in grejo na poroko.

Po poti gredé se tudi zdeje poje, gode in strelja kakor poprej.

Po opravljeni poroki se vernejo k nevesti na obed, ako se dá, po drugem poti. Po poti vodi en kum nevesto pod roko v cerkvo, drugi pa iz cerkve, kjer pa širina pota dopušča, jo vodita oba vsak za svojo roko tam in nazaj.

V nevestini hiši se gleda, da se ženinovi svati namestijo na prvo mesto, potle še le nevestini, ktera čast se v zameno pri večeri v ženinovi hiši nevestinim pirnikom odverne. Jestvine so po vsi mizi enake, samo na čeli, kjer nevesta, ženin, kuma in kter drug bolj imenit svat sedé, se donáša kaj boljega.

Po obedu grejo svati plesat. Pervi ples plešeta ženin z nevesto, za njima kuma s svojima družicama, pa svatbice, za temi pride red na ženinovega brata, pokle po redu rodbinstva na ženinove svate prvo po kervi, potem pa po mleku (to je, kakor jih kri véže po možkem ali po ženskem spolu), pa ko se ženinovi pirniki obajdejo, sledé nevestini svati. Plese delí in ravna brat ženinov, ki se zove starašina. Pri delenji tancov je treba pozornemu biti, da bi prej njegovega reda ne dal komu tanca, zakaj bi to veliko razzaljenje in smutnjo uzročilo, kar se rado večkrat dogaja.

Za ukloniti metež nesme tedaj nobenega nepirnega (stranskega) pustiti na ples prej, dokler se ne ocredijo svati. Vsaki svat je gospodar svojega tanca, zato ga more prodati ali pokloniti komu kakor ga je volja.

Kadar se sonce začne bližati zatonu, gré nevesta z ženinom k njenim staršem po blagoslov. Iza blagoslova, ki ga najprej oče, potem mati delita, klečita ženin in nevesta na ponjavi (kocu). — Pri delitvi blagoslova se rada nabere polna hiša ljudi. Za zbilja (res) znajo nekteri roditelji s svojim naravnim in prostim govorom tako ganiti nazočne,

da se v solzah topé. Jaz sem sam slišal tak blagoslov, ki mi je jako omilil, zlasti materin, čigar jezgra mi je še danes znana; takole se glasi: „Hčerko“ (ali po imenu na priliko): „Jelico, ča pitaš od mene“? „Blagoslov“! odgovori ona. Potem jo križa z desnico rekoč: „Naj te blagoslovi Bog otac, sin i duh sveti, i ja te blagoslovljam!“ Pokle ji pred oči stavi korak, ki ga je storila, najpre, da je sedaj drugega očeta in mater dobila, ktera je dolžna ravno tako poštovati in ljubiti, kakor njih istih; da je v novo rodbinstvo in sosedstvo stopila, zato ima biti ljubezniva in nezamerljiva, naj svojega moža ljubi in mu verna bode; potem ji želi vsako srečo in obilnost v blagu in dragu, in jo prosi za pičo, ki jo je od nje posisala, in devet mescov, ki jo je pod sercom nosila, da se v napredek svojih porodnikov spominja, blagoslov doverši. Pokle se z ravno tem vprašanjem oberne k zetu, in blagoslovljaje ga prosi in svari, naj ljubi in brani svojo ženo, ki zunej njega druge obrambe nima, da v miru naj živita in v strahu božjem dečico odkojita i. t. d.

Blagoslov dobivši vstaneta, in svati ene in druge stranke se napravljajo na pot razen očeta in matere. Nevestina sestra nosi nanizaj (činžer) malih kolačev, ktere v ženinovo selo pridši v nevestinem imenu vsaki hiši po enega razdeli; ko pa že pred same ženinove vrata prispejo, verže kum en kolač preko hiše.

Zdaj najdejo ženinove vrata zaperte, kakor v jutro dan pri nevesti. Tudi tu praša eden iz noter terkajoče: „Kdo so? kaj li žele“? Na to mu od zunej drugi odgovarja: „Da so prijatli, in ker so že od daljnega pota trudni, so prišli jih prosit, naj bi jih ta večer na stan prejeli.“ Od znotrej zopet vprašani: „zakaj se niso poprej previdili za nočilo?“ odgovore: „da jih je ena zvezda ravno k njim napotila in navéla.“ Pa ko se vrata odprejo, prej kakor prag prekoračijo, jih dočaka kupa. To je svekerva (ženna mati) jih dočaka z žmuljem (kupico) vina do polovice natočenim, pa jih do trikrat z njim ponudi. Po vsakem pokusu ji hitijo (veržejo) noter nekaj penéz, potem jih z robcem ogerli in čez prag noter potegne.

Nevesta stopivši v hišo gré najprej k ognjišču, kjer ji se dete na krilo sede in od nje kolač na dar dobi, in s prejeto kuhalnico iz vsakega lonca, v kterem se kuha, pokušati mora. Tudi pri ženinu se pred in po večerji tanca, ter kadar se svati naplešejo, se vsaksebi razderejo. Od tod se uide, da pir samo en dan traje. Pri večerji ženin ne sedi za mizo, ampak iza cele večerje svate dvori in gleda, da se vsem zadovolji.

Memo kupe in kolačev gori rečenih delí nevesta še svekervi en tunban (turban), svekaru košuljo (srajco), vsaki zalvi (zuvi) po en pas.

Svet ni danes nič slabeje, kakor je bil pred 60 leti.

Resnico tega nam poterjuje, kar je pisal Vodnik v 66. listu „lublanskih Novic“ leta 1798 takole:

„Lepa reč za nauk ženam in možem se je ne davno prigodila v ljubljanski kresii. En mož pride pred gosposko zavoljo tožbe, ker ga je sosed tožil. On prosi, naj bi gosposka ne silila, da bi se on sam čez tožnika zagovarjal, temuč da bi gosposka njegovo ženo namesto njega zaslišala. Gospod ga praša: ali si ne upaš sam tožniku odgovora dati? ali je mar žena gospodar per tvoji hiši? — Mož pravi: Prosim, naj žena namesti mene pravdo izpelje, zato, ker

pervič: ob sedanjem času vse narobe po svetu gré; naj pa tudi žena namesti moža bode;

drugič: jez sem per hiši le kakor otrok brez staršev; ona pa dela kar hoče in hlače nosi;

tretjič bo pravdo narbolj gotovo ona dobila, zakaj nje jezik je zmiraj na mokrim, njena bo vselej ta zadnja.